Posudek vedoucího bakalářské práce

Kristýna Jiráková: *Metafora jako sémantická inovace*

Bakalářská práce Kristýny Jirákové *Metafora jako sémantická inovace* je věnována diskusi o povaze metafory, která proběhla v rámci anglo-americké literární teorie a filozofie jazyka ve dvacátém století. Hlavní linie výkladu sleduje odklon teoretické reflexe metafory od pojetí tohoto fenoménu v rámci tradiční rétoriky (který byl pozdějšími autory označováno jako *substituční* a příznačné pro něj bylo, že přisuzoval metafoře status jazykové ozdoby, figury jazyka, jejíž význam je parafrázovatelný doslovným tvrzením) a jeho přenesení na pole filozofie jazyka, kde se otázka metafory stala součástí obecných teorií jazykového významu (tzv. *sémantické* teorie metafory). Autorka věnuje pozornost čtyřem vybraným autorům (Ivor Armstrong Richards, Max Black, Nelson Goodman, Donald Davidson), jejichž příspěvky vytyčovaly směr moderní debaty o metafoře a kteří na sebe navzájem navazovali. Výklad od začátku do konce doprovází téma podobnosti jakožto problém, do nějž by se nakonec celá problematika metafory dala koncentrovat (na jednu stranu kritici substituční teorie podobnost jako základ metaforičnosti, jako princip řídící nahrazení jednoho jazykového výrazu jiným, odmítají, na stranu druhou se pak obtížně vyrovnávají s jeho úplným odstraněním).

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, každá je věnována jednomu z vybraných autorů. Výklad postupuje od představení Richardsova útoku na tradiční rétoriku, uvedení jeho projektu nové rétoriky a nastínění jeho teorie jazyka a významu. Na Richardsovu *Filozofii rétoriky* se celá další debata odvolává, především na jeho pojetí metafory coby zdroje sémantické inovace jazyka. Metafora zde přestává být chápana jako pouhá jazyková ozdoba, ale je jí přisouzena role hlavního principu vývoje jazyka, zdroje všech jazykových výrazů. Druhá kapitola je věnována Blackově aktualizaci Richardsových myšlenek pro moderní analytickou filozofii jazyka. Ve třetí kapitole se čtenář seznámí s Goodmanovou teorií metafory a jeho důvody pro odmítnutí pojmu podobnosti coby vyprázdněného hesla bez jakéhokoli explanačního potenciálu. A na závěr, ve čtvrté kapitole, je věnován prostor Davidsonově revizi názorů všech tří předcházejících autorů, která se nakonec ale ukazuje být spíše jejich zpřesněním a doplněním.

Za přednost práce lze bezpochyby považovat, že se podařilo udržet jednotící tématickou linii textu (čemuž také vychází vstříc výběr autorů, s nimiž autorka pracovala); v centru pozornosti se stále nachází otázka adekvátnosti pojetí metafory coby sémantické inovace. Ze všech čtyř kapitol pak působí nejpřesvědčivěji první dvě. Výklad je dostatečně přehledný, vývoj jednotlivých argumentů a jejich provázanost lze dobře sledovat. Celkově je na většině rozsahu textu práce psána kultivovaným jazykem bez větších stylistických chyb.

Na druhou stranu lze v práci narazit na několik izolovaných problematických míst, které se co do srozumitelnosti velmi vzdalují od zbytku textu. Například první kapitola obsahuje na stranách 24 a 25 dva odstavce, které se odchylují od dosavadního výkladu a text se zde stává v podstatě nesrozumitelný. Do obdobně slepé uličky se výklad dostává i ve třetí kapitole na stranách 42 a 43, kde je vysvětlováno Goodmanovo pojetí exprese. Zde, kromě jiného, výklad naznačuje, že by porozumění expresi mohlo pomoci porozumět i metafoře. Problém ovšem je, že Goodmanova definice exprese se již o pojem metafory opírá (má jít o metaforickou exemplifikaci). Na těchto kritických místech se v krajní míře projevil autorčin sklon, který lze identifikovat i jinde v textu (ovšem přítomný daleko méně zřetelně; například při interpretaci Davidsonovy představy o podobnosti na s. 58-59), a to snahu poskytnout koherentní výklad i

za cenu příliš zjednodušujících (až deformujících) propojení vybraných míst z užívaných textů.

Posledním bodem, na který upozorním, je pak navázání čtvrté kapitoly na předchozí výklad. Autorka Davidsonovu úvahu o metafoře prezentuje, jako kdyby stála v jednoznačné opozici vůči zbývajícím autorům zastávajícím sémantické pojetí metafory. Davidson nicméně neodmítal myšlenku, že metafora stojí za vývojem jazyka, za posuny smyslu. Autorka přitom sama v druhém odstavci Závěru právě tuto interpretaci naznačuje. Bohužel, žádoucí by bylo, kdyby bývala byla tato myšlenka rozpracována přímo ve čtvrté kapitola a lépe by zasazovala Davidsonovu úvahu do celku práce. Jinak zůstává zohlednění tohoto autora motivováno nedostatečně srozumitelně.

Z formálního hlediska pak práce neobsahuje závažnější nedostatky ani v dodržování citační normy, ani pokud jde o gramatickou a stylistickou stránku.

S ohledem na výše uvedené důvody navrhuji bakalářskou práci Kristýny Jirákové *Metafora jako sémantická inovace* k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat jako **velmi dobrou**.